

СА ОПЛЕНЦА КЛИКНУ ВИЛА – ТРАДИЦИОНАЛНЕ ПЕСМЕ –

Приредила Јелена Јовановић
КУД „Опленац“, Топола, 2007.

Последњих петнаестак година пратимо велико интересовање градске омладине у Србији за неговање српског сеоског вокалног израза. Оно је посебно изражено у појединим културно-уметничким друштвима која са својим стручним сарадницима имају узор у сеоским певачким групама, али и другим извођачима популарнијих српских песама. Један од таквих примера је аудио издање које представља пресек рада женске певачке групе КУД-а „Опленац“ из Тополе. Групу чине девојке које су део играчког ансамбла, али истовремено показују интересовање и за учење народног певања. Почеле су са радом 2002. године под руководством једне од најстаријих чланица, Ане Богдановић, и свесрдном подршком тадашњег кореографа, етнологa Мирослава Стефановића. Њихово интересовање почива на новијим музичким жанровима у којима је традиционална музика третирана на различите начине, али су наклоњене и песмама у извођењу старијих генерација сеоских и градских певача. Тако је садржај диска проистекао из интересовања самих чланица групе које је вешто усмерила етномузиколог Јелена Јовановић. Она је своја досадашња етномузиколошка истраживања великим делом посветила проучавању музичке традиције Шумадије, те је ангажовање у раду са младим певачима из КУД-а „Опленац“ био идеалан начин да девојкама из Тополе пренесе своје богато искуство.

Назив диска *Са Опленца кликну вила* проистекао је из истоимене нумере која нас уводи у богат акустички свет разноврсног музичког и поетског садржаја исказаног кроз 24 песме. Прва песма је иста као и последња на диску *Шта се чује кроз гору зелену* чиме се симболично указује да млади певачи из Тополе, на неки начин, представљају настављаче вокалне традиције свог краја. Према географском пореклу звучни материјал са аудио издања можемо сврстати у две велике групе. Најбројније су песме из Шумадије, односно околине Тополе – области Јасенице и Груже. У другу групу песама спадају примери српског певања из Босне, источне и јужне Србије и са Косова. То су песме које су у мелодијском или извођачком погледу атрактивне за младе певаче жељне нових изазова.

Песме из Шумадије, њих шеснаест, представљају пресек вокалне традиције ове области. Хетерогена жанровска опредељеност читава се заступљеношћу песама попут свадбених, жетелачких, чобанских, љубавних и др. Оне су у погледу вокалних слојева омогућиле

младим певачима да покажу афинитет и према старијим сеоским песмама „на глас“, као и према новијим песмама „на бас“. Девојке из КУД-а „Опленац“ вешто владају и тзв. „хибридним“ облицима тј. песмама које имају елементе и старијег и новијег певачког стила. Оно у чему женска певачка група КУД-а „Опленац“ плени јесте рафинирани тонски потенцијал у обредним песмама „на глас“ (посебно свадбеним и жетелачким). Преплитање гласова кроз наизменично „предисање“ певача и „сливено“ стапање украса у мелодијску основу указује на зрелост у схватању комплексне музичке структуре напева. Овакво разумевање старијих певачких облика подстакнуто је ослањањем на теренске снимке који су и најбољи извор у процесу подучавања вештини народног певања.

Песме из других географских области: источне Србије, Врања, Косова, и Босне представљене су својим типичним облицима. Оне сведоче о жељи девојака из Тополе да се окушају у певању репертоара који, на први поглед, доноси један другачији духовни свет, али говори о изграђеној свести о значају који има очување вокалне праксе у свим српским крајевима. То подразумева високо развијен осећај за различите вокалне дијалекте у оквиру наше певачке традиције.

Две песме су научене према извођењу Светлане Стевић која је генерацијама уназад узор младим певачима. Пример *Седам сати удара* по први пут је снимљен у двогласном извођењу према упутствима саме Светлане Стевић. Добро је да се група није повела модерним тенденцијама аранжирања и двогласног извођења песама из јужних српских крајева, што је страно аутентичном музичком језику. Тако су градска песма из Врања *Шетнала се кузум Стана* и песма са Косова *Не плачи, Стано, мори, не жали* отпеване једногласно, са стилски препознатљивим елементима. То је свакако заслуга Јелене Јовановић која се потрудила да извођење сваке песме на диску буде максимално верно вокалној традицији краја из ког је напев.

Посебну акустичку боју аудио издању дају напеви из динарских предела. Међу песмама из Босне посебно се издваја пример *Пјева лола, одјекује гора* који се одликује тачно отпеваним уским тонским односима у мелодији првог гласа песме, што је тешко за певаче млађе генерације. Напев *Ој, девојко драга душо моја* ретко се може чути на аудио издањима, иако је карактеристичан начин антифоног певања уз игру у пределу северозападне Босне. Необичност ове песме чини промена темпа која се креће од лаганог до веома брзог извођења, које је некада пратило игру и натпевавање две певачке групе.

Уједначен звучни потенцијал групе КУД-а „Опленац“ красе млади и снажни гласови сливени у јединствену боју. Упеваност групе види се кроз могућност звучне трансформације читавог ансамбла

при извођењу песама из различитих географских области. Специфичност вокалног израза исказана је избором различитих водећих гласова што звучну слику чини занимљивијом. Посебно се издвајају поједине девојке које својим извођењем доприносе квалитету интерпретације: Тања Богдановић, Маја Стањевић и Јелена Ђорђевић.

Поред непосредног рада са групом на усвајању и увежбавању песама, Јелена Јовановић је написала све текстове и коментаре који прате аудио издање. То су стручна објашњења која се односе на функцију и географско порекло примера. Целокупано ангажовање Јелене Јовановић на припреми групе и опреми диска представља вредан прилог на пољу оживљавања традиционалног певања, успостављања континуитета вокалне праксе Шумадије и вредан допринос у домену апликативне етномузикологије.

Репертоар који се налази на аудио издању *Са Опленца кликну вила* чине захтевни егзамплари слојевите музичке структуре и сложене интерпретације. Импонује опредељење за неговање локалног музичког језика, уз данас неизбежну музичку радозналост исказану репертоаром у који су укључени напеви из других области. Песме девојака из Тополе показују да су пред нама способни певачи жељни нових сазнања и привржени аутохтоном вокалном наслеђу. Оне ће тек откривати богате музичке дијалекте српске певачке праксе, а у сарадњи са Јеленом Јовановић, стећи ће праву слику и доживљај народне песме.

Сања Ранковић

UDC 784.4.087.68(=163.41)